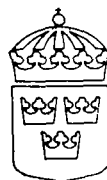

Kulturutskottets yttrande

1988/89:KrU5y

Riksdagens revisorers förslag angående
Aktiebolaget Tipstjänsts stöd till idrotten

1988/89
KrU5y

Till finansutskottet

Finansutskottet har den 9 mars 1989 beslutat bereda kulturutskottet tillfälle att yttra sig över riksdagens revisorers förslag 1988/89:18 angående Aktiebolaget Tipstjänsts stöd till idrotten jämte motionerna 1988/89:Fi43 (c), 1988/89:Fi44 (fp), 1988/89:Fi45 (m), 1988/89:Fi46 (m), 1988/89:Fi47 (mp) och 1988/89:Fi48 (c).

I förslaget redovisar revisorerna en granskning av Tipstjänsts redovisning avseende verksamhetsåret 1987. Vid granskningen har revisorerna funnit att bolaget lämnat vissa föreningar och organisationer på idrottsområdet stöd som inte kan anses vara erforderligt för bolagets löpande vadhållningsverksamhet utan måste anses som ett allmänt direkt stöd till idrotten. Det sammanlagda beloppet av sådant stöd uppgår till 40,7 milj. kr. Regeringen har gett bolaget tillstånd att lämna idrottsorganisationer och idrottsföreningar bidrag med 14,8 milj. kr. Detta har skett genom att regeringen gett Tipstjänst tillstånd att som bidrag till idrotten lämna överskottet av en viss spelomgång, aktiviteten Stora tipsveckan. Beslut om övriga bidrag har bolaget fattat på eget ansvar. Enligt fördelning i årsredovisningen avser sådant stöd bl. a. 20 milj. kr. bidrag till hallar och arenor, 3 milj. kr. bidrag till Riksidrottsförbundet och 2 milj. kr. till en idrottsprofessur.

Revisorerna har i sin granskningsrapport satt i fråga om Tipstjänst har rätt att ge detta stöd till idrotten av bolagets överskott på vadhållningsverksamheten. Revisorerna är även tveksamma till regeringens rätt att utan riksdagens medgivande lämna stöd av det här slaget.

I sitt förslag har revisorerna hemställt *dels* att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att den form av stödverksamhet som Tipstjänst för närvarande bedriver i fortsättningen inte bör få förekomma, *dels* att riksdagen begär att regeringen snarast tar ställning till omfattningen av behovet av stöd till idrotten för vadhållningsverksamhetens bedrivande och underställer riksdagen frågan för godkännande.

Avslag på revisorernas förslag yrkas i motionerna Fi45 och Fi46. Motionärerna bakom motion Fi45 menar visserligen att Tipstjänst i framtiden måste vinnlägga sig om en striktare prövning av de projekt till vilka bolaget bidrar med finansieringen. I båda motionerna ges emellertid uttryck för uppfattningen att bolagets agerande är framsprunget ur dess uppgift som kommersiellt bolag och att bolagets agerande – i vart fall som helhet betraktat – inte strider mot de regler som gäller. Frågan om ett överförande av en andel av

Tipstjänsts överskott till idrottsrörelsen bör enligt vad som framhålls i motion Fi45 bli föremål för utredning.

Enligt vad som anförs i motion Fi44 visar vad som framkommit vid revisorernas granskning att det finns behov av tydligare av riksdagen fastlagda riktlinjer för vad Tipstjänst får göra i form av stödverksamhet. Motionärerna bakom denna motion vill också de att en utredning kommer till stånd om hur en andel av Tipstjänsts överskott kan överföras till idrottsrörelsen. De pekar på två möjligheter att få till stånd en sådan överföring: antingen, menar de, bemyndigar riksdagen Tipstjänst att direkt förmedla en viss del av sitt överskott till stöd för svensk idrott, eller också beslutar riksdagen att en viss andel av Tipstjänst vinst skall tillfalla idrotten. Motionärerna förklarar sig inte vara främmande för att Tipstjänst i viss omfattning förmedlar stöd till idrotten.

Även motionärerna bakom motion Fi48 är av uppfattningen att de kostnader som revisorerna ifrågasatt är kommersiellt betingade. Någon kritik kan därför enligt dem inte riktas mot Tipstjänst. Däremot borde, menar de, regeringen ha hört riksdagen i fråga om tillåtande av stöd i samband med aktiviteten Stora tipsveckan. Motionärerna – som samtidigt erinrar om centerpartiets förslag, senast i motion 1988/89:Kr205, att en kultur- och folkrörelsefond byggs upp med en andel av statens intäkter från spel och lotterier – tillstyrker revisorernas yrkande om att regeringen snarast tar ställning till omfattningen av behovet av stöd till idrotten för vadhållningsverksamhetens bedrivande och underställer riksdagen frågan för godkännande. *Samma inställning har motionären bakom motion Fi43. Motionären bakom sistnämnda motion vänder sig samtidigt mot det sätt på vilket Tipstjänst marknadsför sina spel. Med hänvisning till ett i motionen närmare redovisat exempel på direktreklam till ungdomar vill hon att etiska regler ställs på spelreklam och att reklamutbudet minskar. Hon begär också att ett stöd införs till föreningen Spelberoende med 2 milj. kr.*

Helt bifall till revisorernas förslag yrkas i motion Fi47. Motionärerna bakom denna motion vill att regeringen i nästa års budgetproposition ger riksdagen en samlad och fullständig bild av hur stort det totala statliga stödet till idrotten är.

Utskottet

Lotterier och spel med penningvinster har sedan länge huvudsakligen varit förbehållna staten. Detta har sin grund i spelens attraktivitet. Det har nämligen ansetts att det vid spel med penningvinster kan finnas särskild risk för sociala skadeverkningar. Det har förutsatts att samhället vid utformning av statliga spel och lotterier beaktar dessa risker. Likaså har det ansetts kunna förutsättas att statliga lotterier och spel utformas så att lottköparnas och spelarnas berättigade intressen tillgodoses.

I enlighet med det anförda får enligt lotterilagen lotteri om pengar eller pengars värde inom landet inte utan särskilt tillstånd av regeringen anordnas för allmänheten i andra fall eller annan ordning än som anges i lagen. Sedan den 1 januari 1989 medger lotterilagen i fråga om lotterier som ordnas av ideell förening med allmännyttigt ändamål att penningvinster får förekomma

i andra lotterier än rikslotterier. Högsta vinsten i pengar skall dock i andra lotterier än bingospel inte få uppgå till mer än 500 kr. För bingospel gäller att penningvinster får uppgå till ett värde motsvarande ett halvt basbelopp, eller således för närvarande 13 950 kr. I övrigt är de möjligheter att ordna lotterier om pengar som lagen medger starkt begränsade.

Regeringen har meddelat tillstånd till vissa lotterier med penningvinster, nämligen i första hand lotterier som ordnas av de statliga bolagen Svenska Penninglotteriet AB och AB Tipstjänst samt totalisatorvadhållning vid hästtävling, som ordnas av AB Trav och Galopp. Sådan vadhållning är att anse som lotteri i lotterilagens mening. Banker har också fått tillstånd att ordna lotterier med penningvinster. Syftet med dessa lotterier är att främja sparandet.

I det för Penninglotteriet meddelade tillståndet har angivits bl.a. det antal lotterier av skilda slag som bolaget får anordna under ett år. Enligt tillståndet får Penninglotteriet bl.a. ordna ett lotteri om året till förmån för konst, teater och andra kulturella ändamål (kulturlotteriet). I det tillstånd som regeringen har meddelat för Tipstjänst har föreskrifter givits om vadhållningen och den lotteriverksamhet i övrigt som bolaget får ordna. Någon reglering motsvarande den som gäller för Penninglotteriet av antalet spelomgångar har dock inte gjorts i tillståndet. Regeringen har emellertid efter framställning från Tipstjänst sedan år 1979 vissa år beslutat bemyndiga bolaget att till idrottsrörelsen överlämna hela eller del av överskottet från en eller flera tipsomgångar. Tipstjänsts vinst har således minskat i motsvarande mån. I de olika regeringsbesluten har angivits till vilka ändamål medlen skall användas. Sådana har varit exempelvis stöd till handikappidrotten, stipendier till elitidrottsmän, bidrag till Riksidrottsförbundets anläggning i Vålådalen och bidrag till en kampanj av Korporationsidrottsförbundet. Av det som direkt stöd till svensk idrott i Tipstjänsts redovisning angivna beloppet avser som revisorerna angivit 14,8 milj. kr. överskott av en viss spelomgång som regeringen bemyndigat Tipstjänst att på visst närmare angivet sätt tillställa idrottsrörelsen.

I enlighet med vad revisorerna redovisat har riksdagen efter förslag av kulturutskottet under en följd av år avvisat motionskrav om att Tipstjänsts överskott eller en del därav skall ställas till förfogande för idrottsrörelsen. Under den allmänna motionstiden i år har väckts motioner som innehåller likartade krav. De skäl som utskottet anfört för sitt tidigare ställningstagande i frågan har utförligt redovisats av revisorerna. Det finns anledning att i anslutning till det anförda framhålla att riksdagens ställningstagande i här aktuellt avseende inte inneburit att riksdagen gjort någon ändring i lotterilagen som begränsat eller ändrat regeringens rätt att ge tillstånd till lotterier. Inte heller i annat sammanhang har lagen ändrats i aktuell del.

Enligt det för Tipstjänst gällande lotteritillståndet får bolaget ta i anspråk del av insatserna för att bestrida sina kostnader. Bolagets vinstmedel skall på visst närmare angivet sätt betalas in till staten. Det för Tipstjänst gällande tillståndet ger således inte något utrymme för bolaget att lämna direkt stöd till idrotten.

De av revisorerna kritiserade utbetalningarna har i Tipstjänsts årsredovisning tagits upp under rubriken Stöd till svensk idrott. I resultaträkningen har

uppgift om stödet och dess belopp upptagits först efter redovisningen av resultat efter avskrivningar och finansiella poster. I en särskild not har stödet specificerats och angivits utgöra direkt stöd till svensk idrott.

Det stöd som bolaget beslutat om på eget ansvar utgör således – enligt bolagets egen entydiga redovisning – inte någon kostnad för bolagets verksamhet. Enligt utskottets uppfattning kan vad Tipstjänst anfört med anledning av revisorernas granskning inte föranleda att det stöd som bolaget beslutat om nu bedöms på annat sätt än vad bolagets egen redovisning ger uttryck för.

Utskottet vill här anmärka att det direkta stöd som på det angivna sättet under en följd av år tagits upp i bolagets årsredovisningar såvitt känt inte har föranlett någon erinran från statens företrädare i samband med den årliga bolagsstämman.

Med hänvisning till det anförda anser kulturutskottet att finansutskottet skall föreslå riksdagen att med anledning av revisorernas förslag som sin mening ge regeringen till känna att det med gällande regler i fortsättningen inte bör få förekomma att Tipstjänst lämnar direkt stöd till svensk idrott.

Utskottet kan i anslutning till det nu gjorda ställningstagandet inte underlåta att som anmärkningsvärt notera att bolagets egna revisorer numera hänvisar bl.a. till att formuleringen i årsredovisningen måhända är olycklig och ett uttryck för marknadsavdelningens inom Tipstjänst önskemål.

Ytterligare bör framhållas att det självfallet inte finns något att erinra mot att Tipstjänst tar i anspråk medel för marknadsföringsinsatser av skilda slag. Det finns i sammanhanget anledning att erinra om att näringsutskottet i betänkandet 1988/89:NU14 nyligen redovisat uppgifter från fem statliga affärsverk och tre statsägda aktiebolag om deras sponsringsverksamhet under de senaste åren. Av redovisningen framgår bl.a. att televerket under åren 1985–1987 som sponsring betalat ut ca 12 milj. kr. om året till idrottsändamål.

Även frågan om regeringens rätt att besluta om stöd till svensk idrott har aktualiserats av riksdagens revisorer. Kulturutskottet noterar att denna frågeställning gäller den rätt som regeringen kan ha att enligt lotterilagen medge att överskott från bolagets spelverksamhet får användas för idrottsändamål.

Enligt utskottets uppfattning torde – som delvis framgått av det föregående – regeringens beslut att låta överskottet från viss spelomgång gå till idrottsrörelsen inte stå i strid med bestämmelserna i lotterilagen.

Vid bedömandet av frågan om någon åtgärd likväl bör vidtas med anledning av revisorernas förslag i denna del bör emellertid beaktas följande. Å ena sidan har, som angetts i det föregående, riksdagen hittills avvisat krav på beslut av riksdagen om specialdestinering av Tipstjänsts vinstmedel. Å andra sidan har regeringen medgett att sådana vinstmedel i viss, begränsad utsträckning tillförs idrottsrörelsen.

Det anförda kan med fog sägas innebära att det inte finns ett entydigt synsätt från statsmakternas sida i fråga om dispositionen av Tipstjänsts vinstmedel. Enligt utskottets uppfattning finns det därför skäl att man överväger frågan om huruvida stöd av det slag som regeringen beslutat om

kan vara motiverat av hänsyn till vadhållningsverksamheten.

Det är också naturligt att – i samband med överväganden av nämnda slag – frågor om regeringens roll och om Tipstjänsts roll när det gäller beslut om allmänna insatser av marknadsföringsnatur blir föremål för en närmare belysning. Resultatet av sådana överväganden bör bli avgörande för frågan om det är påkallat att lotterilagen ändras.

Med hänvisning till det anförda anser kulturutskottet att finansutskottet skall föreslå att riksdagen med anledning av riksdagens revisorers förslag som sin mening ger regeringen till känna att regeringen snarast bör ta ställning till omfattningen av behovet av stöd till idrotten för vadhållningsverksamhetens bedrivande och underställa frågan riksdagens ställningstagande.

Som delvis berörts i det föregående har utskottet att ta ställning till ett antal motionsyrkanden av innehåll att statens inkomster av lotterier och spel helt eller delvis skall ställas till kulturens och/eller folkrörelsernas, främst idrottens, förfogande. Utskottets ställningstaganden kommer att redovisas i ett betänkande som avges i början av 1989/90 års riksmöte. Utskottet vill påpeka att innehållet i betänkandet kan få betydelse för bedömningen av de frågor som tas upp i detta yttrande. I betänkandet kommer utskottet att behandla bl.a. samma fråga som behandlas i motion Fi47, nämligen frågan om huruvida det är motiverat att begära att regeringen i budgetpropositionen skall ge riksdagen en samlad och fullständig bild av hur stort belopp det totala statliga stödet till idrotten är.

Utskottet vill med anledning av vad som anförts i motion Fi43 om behovet av sociala insatser mot spelberoende hänvisa till vad socialutskottet nyligen anfört vid sin behandling av motioner som rör sådana frågor (1988/89:SoU20 s. 14). När det gäller frågan om etiska regler för spelreklam vill kulturutskottet starkt ifrågasätta om det i motionen redovisade exemplet på direktreklam till ungdomar rörande Tipstjänsts spel är förenligt med det särskilda ansvar som utgör grunden för att spel med penningvinster i huvudsak är förbehållna staten.

Enligt utskottets uppfattning bör det dock ankomma på finansutskottet att ta ställning till det yrkande som motionären framställer rörande spelreklam.

Stockholm den 30 maj 1989

På kulturutskottets vägnar

Ingrid Sundberg

Närvarande: Ingrid Sundberg (m), Åke Gustavsson (s), Maja Bäckström (s), Jan-Erik Wikström (fp), Jan Hyttring (c), Anders Nilsson (s), Lars Ahlmark (m), Sylvia Pettersson (s), Erkki Tammenoksa (s), Leo Persson (s), Lars Ahlström (m), Margareta Fogelberg (fp), Stina Gustavsson (c), Alexander Chrisopoulos (vpk), Kaj Nilsson (mp), Ingegerd Sahlström (s) och Ullå Samuelsson (s).

Jan Hyttring och Stina Gustavsson (båda c) anser att den del av utskottets yttrande som på s. 4 börjar med "Det stöd" och slutar med "till idrottsändamål" bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets uppfattning visar utredningen att Tipstjänsts motiv för de ifrågasatta kostnaderna torde bl.a. vara marknadsföring, goodwill och att såväl på kort som på lång sikt tillförsäkra bolaget goda förutsättningar för spelverksamheten. Kostnaderna har således – oaktat det sätt på vilket de redovisats – varit kommersiellt motiverade. Någon kritik kan därför inte riktas mot bolaget.

Med hänvisning till det anförda föreslår kulturutskottet att finansutskottet avstyrker bifall till revisorernas yrkande i här aktuell del.

Utskottet förutsätter att Tipstjänst i fortsättningen kommer att redovisa sina kostnader på ett sådant sätt att deras reella innebörd framgår.

Särskilda yttranden

1. Jan-Erik Wikström och Margareta Fogelberg (båda fp) anför:

Enligt vår uppfattning visar den av revisorerna företagna granskningen hur viktigt det är att den utredning om alternativa finansieringsformer för idrotten som folkpartiet föreslagit i motion 1988/89:Kr501 kommer till stånd. En sådan utredning bör bl.a. undersöka hur en stor del av det överskott som tipsverksamheten ger kan ställas direkt och varaktigt till idrottens förfogande.

Som anmärkts i yttrandet kommer emellertid detta förslag och ett antal motionsyrkanden av liknande innebörd att behandlas i ett betänkande som utskottet avger i början av 1989/90 års riksmöte. Vi vill emellertid redan nu framhålla att vi för vår del inte är främmande för att Tipstjänst i viss omfattning skulle kunna fördela stöd till idrotten och att det finns skäl att låta olika organ fördela de statliga anslagen till idrotten.

2. Jan Hyttring och Stina Gustavsson (båda c) anför:

Enligt vår uppfattning är det angeläget att uppmärksamma att regeringen agerat utan riksdagens hörande då det gäller beslut om att låta överskottet från viss spelverksamhet gå till idrottsrörelsen (Stora tipsveckan). För detta kan regeringen inte undgå kritik. Vi vill följaktligen understryka att regeringen borde ha efterhört riksdagens åsikt i frågan.

3. Kaj Nilsson (mp) anför:

Enligt min uppfattning har det visat sig att sponsringsverksamhet och stöd av det slag som revisorerna kritiserat övar ett negativt inflytande på idrottens utveckling: en beroendeställning skapas som hotar idrottens frihet och styr de ekonomiska resurserna till idrottsverksamhet vars huvudsyfte är underhållning. Mot den bakgrunden bör diskuteras hur Tipstjänsts ekonomiska bidrag till idrotten bör minskas. Den för folkhälsan så viktiga breddidrotten borde enligt min uppfattning stödjas av staten snarare än av kommersiella intressen.

En redovisning som ger en samlad och fullständig bild av hur stort belopp det totala statliga stödet till idrotten uppgår till bör ligga till grund för överväganden av hur stort stöd som skall lämnas till, å ena sidan, motionsidrott och annan breddidrott samt, å andra sidan, sådan idrott vars egentliga huvudsyfte är underhållning. Med hänsyn till att utskottet i ett kommande betänkande kommer att ta upp frågan om en sådan redovisning har jag avstått från att i detta sammanhang förorda att finansutskottet tillstyrker det i motion Fi47 framställda yrkandet härom.

